

Vem ansvarar för domar i Tänkeboksärenden?

Jonas Carlquist

Stockholms tänkeböcker berättar kortfattat om stadens ärenden, civilmål, brottsmål, arvsskiften etc. De olika ärendena återfinns i protokoll som fördes av stadsskrivaren under pågående förhandlingar i rådhuset. Protokollen kan ses som exempel på tidigt myndighetspråk eftersom Stockholms tänkeböcker finns bevarade från 1474 t.o.m. 1660 (Pettersson 2017).

Denna undersökning tar avstamp i systemisk-funktionell grammatiks ideationella metafunktion och utifrån en transitivetsanalys av ett urval tänkeboksprotokoll diskuteras hur ansvarsförhållandet, både för brott och straff, tar sig till uttryck i protokollens språk och hur detta eventuellt förändras från slutet av medeltiden till mitten av 1600-talet. Gör tänkeboken den tilltalade ansvarig för de brott han eller hon har begått, tar rådet ansvar för straffpåföljden?

Av analysen framgår hur råd, tilltalad och ev. vittne omtalas och vilka roller de får. Vidare visar jag på vilka verb som knyts till respektive roll. Genom en ergativitetsanalys skapas förståelse av samband och orsaker, och jag kan därigenom diskutera vem som språkligt ges ansvar för brott och vem som bär ansvar för straff (se t.ex. Tolvanen 2014, Dreyfus 2017, Holmberg m.fl. 2022, Lindh 2022).

Referenser

- Dreyfus, Shoshana (2017), "'Mum, the pot broke': Taking responsibility (or not) in language", i *Discourse & Society* 28 (4). S. 374–391.
- Holmberg, Per, Karlsson, Anna-Malin & Nord, Andreas (red.) (2022), *Funktionell textanalys*, Stockholm: Norstedts.
- Lindh, Joacim (2022), *Berättelser med sanningsanspråk. Språklig och multimodal argumentation i huvudförhandling och dom*. Diss. Växjö.
- Pettersson, Theresia (2017), *Stockholms stads tänkeböcker. Funktionell texthistoria 1476–1626*. Stockholm.
- Tolvanen, Eveliina (2014), "Auktoritet i finlandssvenska och sverigesvenska myndighetstexter. En studie av lexikogrammatiska val och ergativa roller", i *Språk och stil* 24. S. 166–196.